

NR 15/2015

POLACY O ŻYCIU NA WSI

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Według ostatnich danych GUS¹ na wsi mieszka 40% Polaków. Jednak, jak zaznaczono w *Raporcie o stanie wsi. Polska wieś 2014*², rolnictwo jest głównym źródłem utrzymania tylko dla 7% ludności wsi. Niemal połowę gospodarstw domowych stanowią gospodarstwa pracowników, a wzrost odsetka pracowników zatrudnionych na stanowiskach nierobotniczych jest uważany za wskaźnik tworzenia się i rozrostu wiejskiej klasy średniej. Za ten stan w pewnym stopniu odpowiada trend suburbanizacyjny, przekształcający okolice dużych miast w przedmieścia. Zmiany następują jednak także na bardziej oddalonych od dużych miast obszarach wiejskich.

W styczniowym badaniu³ spytaliśmy mieszkańców wsi o charakter ich miejscowości. Wszystkich badanych pytaliśmy natomiast o ich związki z miejscem zamieszkania i warunki życia na wsi i w mieście.

OBRAZ POLSKIEJ WSI

Aby lepiej zrozumieć zróżnicowanie obszarów wiejskich, pytaliśmy ich mieszkańców m.in. o odległość do najbliższego miasta. Mieszkańcy wsi mają średnio około 13 km do najbliższego miasta, przy czym większość (51%) deklaruje, że mieszka nie dalej niż 10 km od jakiegoś ośrodka miejskiego. Około dwie piąte (37%) mieszka w odległości od 10 do 20 km od najbliższego miasta, a tylko co ósmy (12%) musi przebyć co najmniej 20 km.

¹ GUS (2014), *Ludność. Stan i struktura w przekroju terytorialnym. Stan w dniu 30 VI 2014 r.*

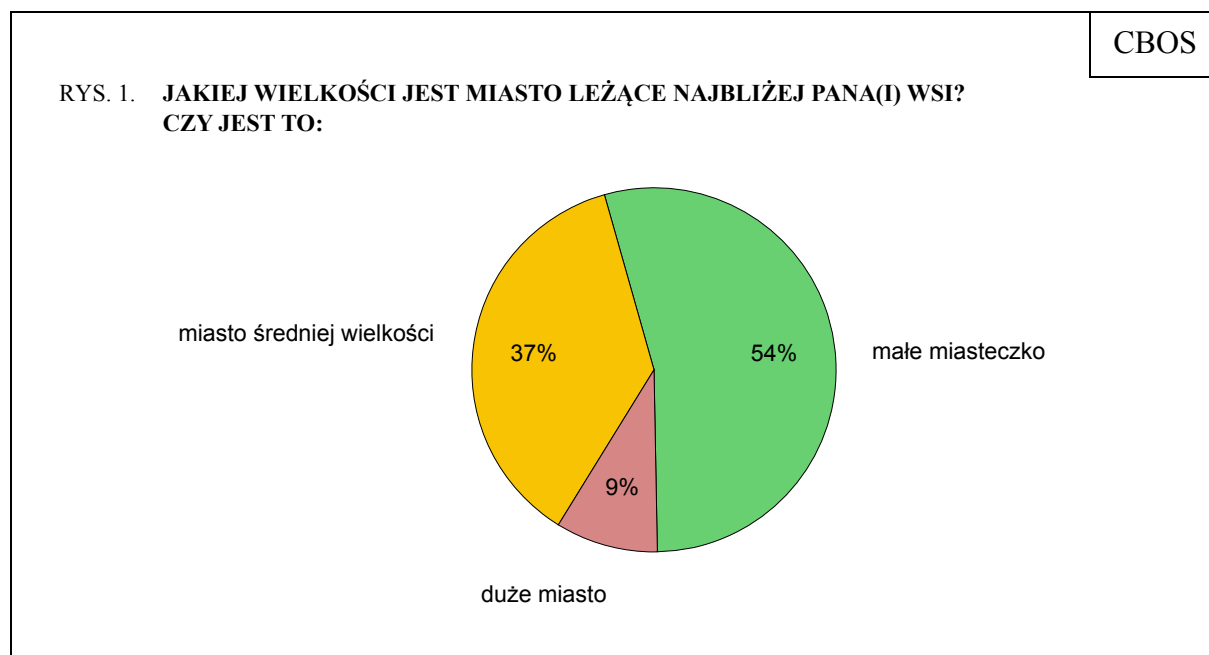
² Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (2014) *Raport o stanie wsi. Polska wieś 2014*, Dostępne: http://fdpa.org.pl/wp-content/uploads/2014/06/140624_Synteza_FDPA-final-2.docx.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (296) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganymi komputerowo (CAPI) w dniach 8–14 stycznia 2015 roku na liczącej 1005 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

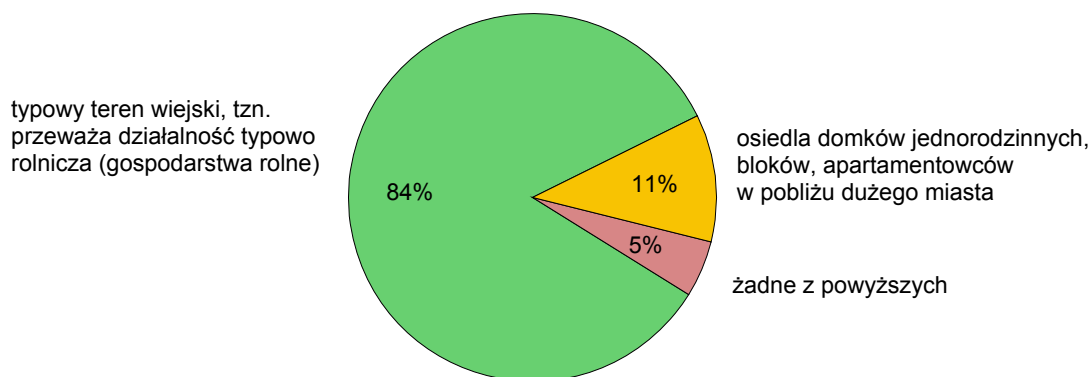
Jaka jest mniej więcej odległość między Pana(i) wsią a najbliższym miastem?	Mieszkańcy wsi N=401
	w procentach
do 5 km	18
6–10 km	33
11–20 km	37
powyżej 20 km	12

Większość ankietowanych (54%) mieszka jednak w pobliżu małych miasteczek będących zapewne lokalnymi centrami, ośrodkami umożliwiającymi mieszkańcom okolicznych wsi zaspokojenie większości potrzeb. Blisko dwie piąte (37%) ma w pobliżu miasto średniej wielkości. Co jedenasty (9%) stwierdził, że jego wieś znajduje się w pobliżu dużego miasta.

Cztery piąte badanych mieszkańców wsi (84%) stwierdziło, że ich okolica to teren typowo wiejski, na którym przeważa działalność rolnicza, ale co dziewiąty (11%) określił swoją wieś jako sypialnię pobliskiego miasta, twierdząc, że są tam głównie osiedla domków jednorodzinnych i bloków.

RYS. 2. CZY NAJBLIŻSZA OKOLICA, W KTÓREJ PAN(I) MIESZKA NA STAŁE, TO BARDZIEJ:

To drugie zjawisko dotyczy głównie badanych deklarujących, że mieszkają w pobliżu miasta średniej wielkości (19%) lub dużego ośrodka miejskiego (29%).

Tabela 2

Czy najbliższa okolica, w której Pan(i) mieszka na stałe, to bardziej:	Odpowiedzi mieszkańców wsi, którzy mieszkają koło:		
	małego miasteczka	miasta średniej wielkości	dużego miasta
	w procentach		
– typowy teren wiejski, tzn. przeważa działalność typowo rolnicza (gospodarstwa rolne)	92	74	63
– osiedla domków jednorodzinnych, bloków, apartamentowców w pobliżu dużego miasta	4	19	29
– żadne z powyższych	4	6	9

O znaczeniu związków między wsiami a pobliskimi miastami świadczy również częstość poszukiwania w mieście nie tylko usług niedostępnych na wsi, ale także pracy. Ponad połowa badanych mieszkających na wsi (54%) zadeklarowała, że większość mieszkańców ich miejscowości pracuje na miejscu, na wsi. Jednak co trzeci (34%) stwierdził, że większość mieszkańców jego wsi pracuje w mieście, a co dziewiąty (11%), że niemal wszyscy znaleźli pracę w mieście. Są to badani deklarujący, że ich okolica nie ma charakteru wiejskiego.

RYS. 3. KTÓRE OKREŚLENIE NAJLEPIEJ OPISUJE PANA(I) WIEŚ?

Perspektywy zawodowe respondentów mieszkających na terenach wiejskich z ograniczonym dostępem do miejskiego rynku pracy są znacznie gorsze niż perspektywy badanych pochodzących z miejsc, gdzie większość ludności pracuje w miastach. Mowa jednak raczej o ilości niż jakości dostępnych miejsc pracy, gdyż pod względem struktury społeczno-zawodowej mieszkańcy obu typów wsi różnią się w stosunkowo niewielkim stopniu.

Tabela 3

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Odpowiedzi respondentów deklarujących, że większość mieszkańców ich wsi pracuje:	
	na wsi	w mieście
	w procentach	
– bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	-	3
– można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	21	42
– trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	48	40
– nie można znaleźć żadnej pracy	30	13
Trudno powiedzieć	1	2

MIESZKAŃCY WSI

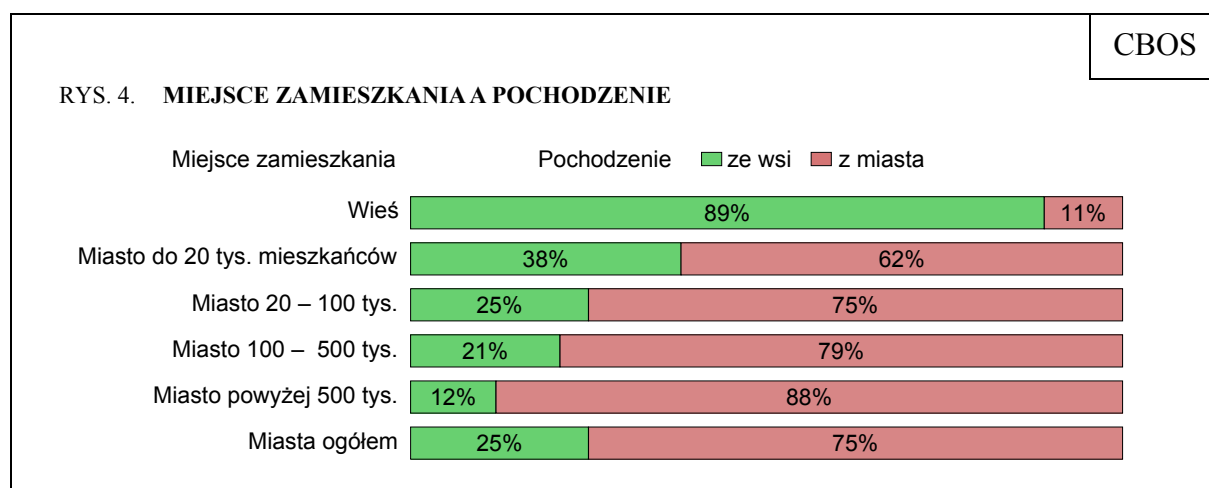
Autorzy *Raportu o stanie wsi* zaznaczają, że po 2000 roku spadła liczba migracji ze wsi do miast. Widać to w deklaracjach badanych dotyczących ich pochodzenia. Nadal co trzeci badany mieszka na terenach wiejskich i z nich pochodzi. Tylko pięciu na stu (5%) wprawdzie mieszka na wsi, ale pochodzi z miasta. Natomiast w miastach więcej osób niż

w poprzednich badaniach twierdzi, że nie tylko mieszka, ale także pochodzi z miasta (obecnie 45%, wzrost o 5 punktów procentowych od 2006 roku). Mniej badanych mieszkających w mieście pochodzi ze wsi (obecnie 15%, spadek o 7 punktów od 2006 roku).

Tabela 4

Jak by się Pan(i) określił(a) ze względu na swoje miejsce zamieszkania i pochodzenia?	1998	2006	2015
	w procentach		
Mieszkam na wsi i pochodzę ze wsi	34	35	35
Mieszkam na wsi, ale pochodzę z miasta	4	3	5
Mieszkam w mieście i pochodzę z miasta	39	40	45
Mieszkam w mieście, ale pochodzę ze wsi	23	22	15

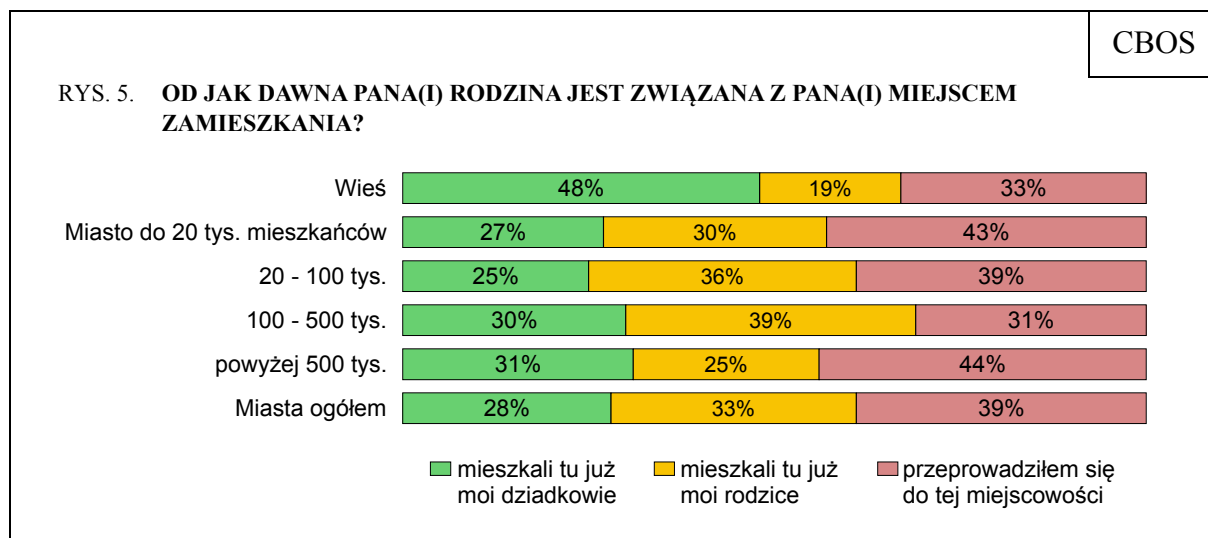
Zdecydowana większość mieszkańców wsi pochodzi ze wsi (89%). Tylko co dziewiąty (11%) wskazuje na swoje miejskie korzenie. W miastach co czwarty ich mieszkaniec (25%) przyznaje się do swoich wiejskich korzeni – najrzadziej w największych polskich miastach (12%).

Tak znaczna przewaga osób pochodzących z terenów wiejskich wśród mieszkańców wsi nie oznacza jednak braku mobilności ludności wiejskiej. Tylko blisko połowa badanych mieszka w tej samej wsi, w której mieszkali ich dziadkowie (48%). Niemal co piąty mieszka we wsi, do której przeprowadzili się jego rodzice (19%), a co trzeci sam przeprowadził się do wsi, w której mieszka obecnie (33%). Duża część tej mobilności jest zapewne związana z zakładaniem nowych gospodarstw domowych⁴. W miastach znacznie mniej badanych mieszka w tej samej miejscowości co ich dziadkowie (28%). Obrazuje to skalę powojennych

⁴ Zob. komunikat CBOS „Mobilność i preferencje migracyjne Polaków”, marzec 2010 (oprac. K. Kowalczyk).

migracji Polaków. Co trzeci mieszkaniec miasta (33%) pozostał w tym samym mieście, w którym mieszkali jego rodzice. Niemal dwie piąte (39%) przeprowadziło się do miasta zamieszkiwanego przez siebie obecnie.

ŻYCIE NA WSI A ŻYCIE W MIEŚCIE

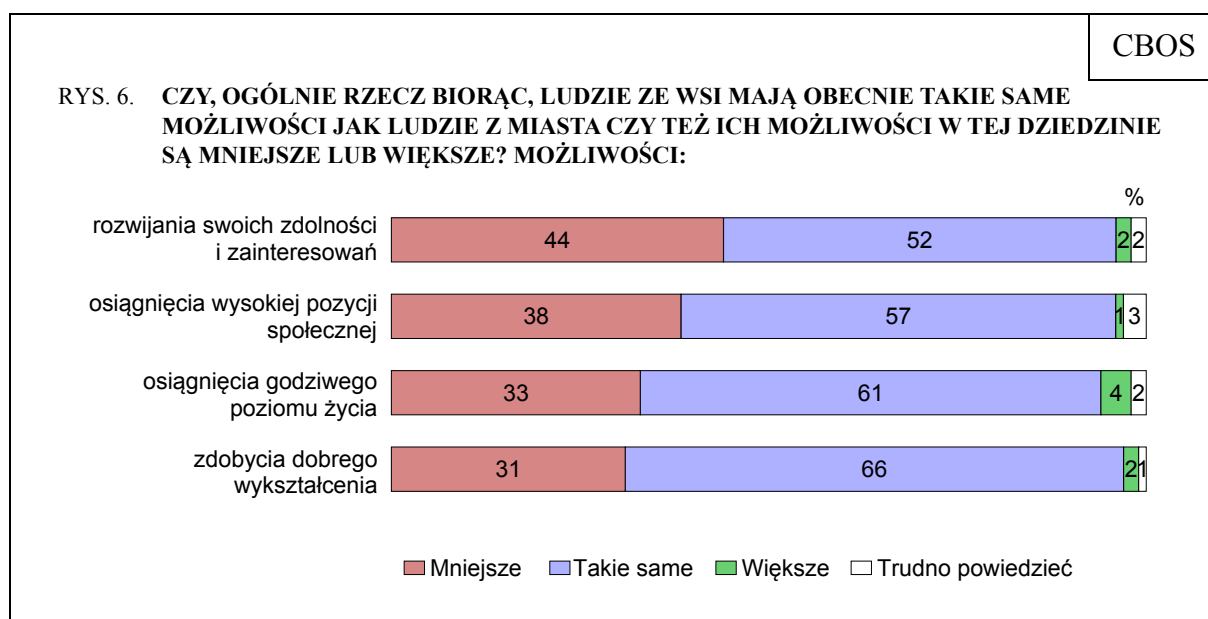
Dochody i wydatki mieszkańców wsi są mniejsze niż przeciętne dochody i wydatki mieszkańca Polski, ale różnice te stopniowo zmniejszają się⁵. Pod względem subiektywnej oceny własnych warunków materialnych mieszkańcy wsi niewiele różnią się od mieszkańców miast, choć częściej niż mieszkańcy miast określają je jako przeciętne niż jako dobre. Znaczące różnice widać jednak w porównaniu z warunkami badanych mieszkających w największych miastach. Największe aglomeracje miejskie skupiają osoby najlepiej wykształcone i zajmujące stanowiska wymagające wysokich kwalifikacji.

Tabela 5

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Odpowiedzi mieszkańców:				
	wsi	miast			
		do 20 tys.	20 – 100 tys.	100 – 500 tys.	powyżej 500 tys. mieszkańców
w procentach					
– złe	11	15	7	10	7
– przeciętne	50	41	42	41	32
– dobre	39	44	51	49	61

⁵ GUS (2013) *Sytuacja gospodarstw domowych w 2012 roku w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*.

W świadomości społecznej dość częsty jest jednak obraz wsi ubogiej. Około dwie piąte badanych uważa, że mieszkańcy wsi mają mniejsze możliwości rozwijania swoich zdolności i zainteresowań (44%) oraz osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej (38%), a mniej więcej co trzeci, że mają oni mniejsze szanse na osiągnięcie godziwego poziomu życia (33%) i zdobycie dobrego wykształcenia (31%). Równocześnie większość Polaków uważa, że szanse zarówno mieszkańców wsi, jak i mieszkańców miast w tym zakresie niczym się nie różnią.

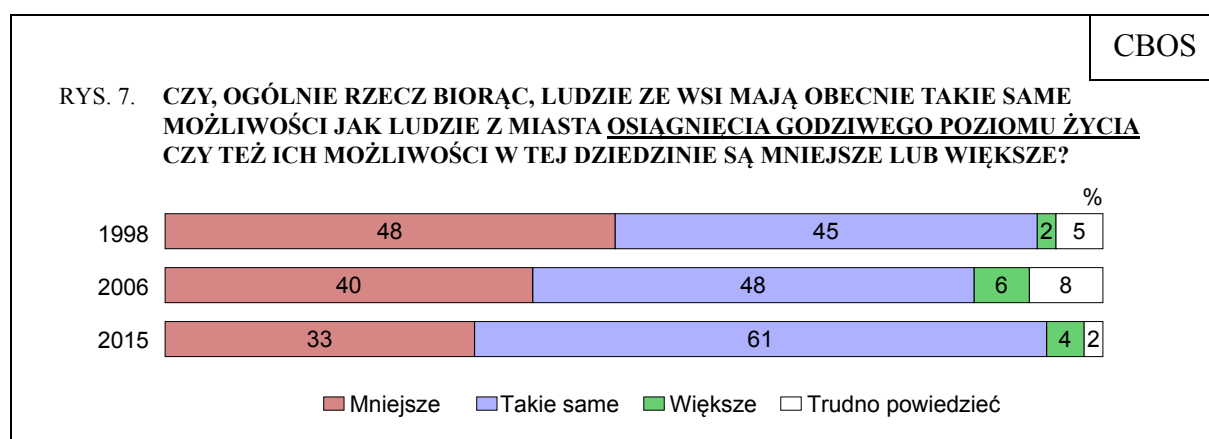
Generalnie mieszkańcy miast są częściej niż mieszkańcy wsi przekonani o równości szans, bez względu na miejsce zamieszkania, a największe rozbieżności między poglądami mieszkańców wsi i miast dotyczą opinii na temat możliwości osiągnięcia godziwego poziomu życia (mieszkańcy wsi są znacznie częściej przekonani o swoich gorszych perspektywach w tym zakresie). Wyjątek stanowią szanse edukacyjne mieszkańców wsi, które przez mieszkańców miast są oceniane nieco gorzej niż przez samych zainteresowanych. Szczególnie mieszkańcy największych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców) częściej od pozostałych przypisują mieszkańcom wsi mniejsze możliwości zdobycia dobrego wykształcenia (zob. tabele aneksowe).

Tabela 6

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe? Możliwości:	Mieszkańcy wsi N=399			Mieszkańcy miast N=606		
	Mniejsze	Takie same	Większe	Mniejsze	Takie same	Większe
	w procentach					
– osiągnięcia godziwego poziomu życia	41	56	1	28	65	6
– zdobycia dobrego wykształcenia	29	69	1	32	63	3
– osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej	41	54	1	36	59	2
– rozwijania swoich zdolności i zainteresowań	49	48	1	40	55	3

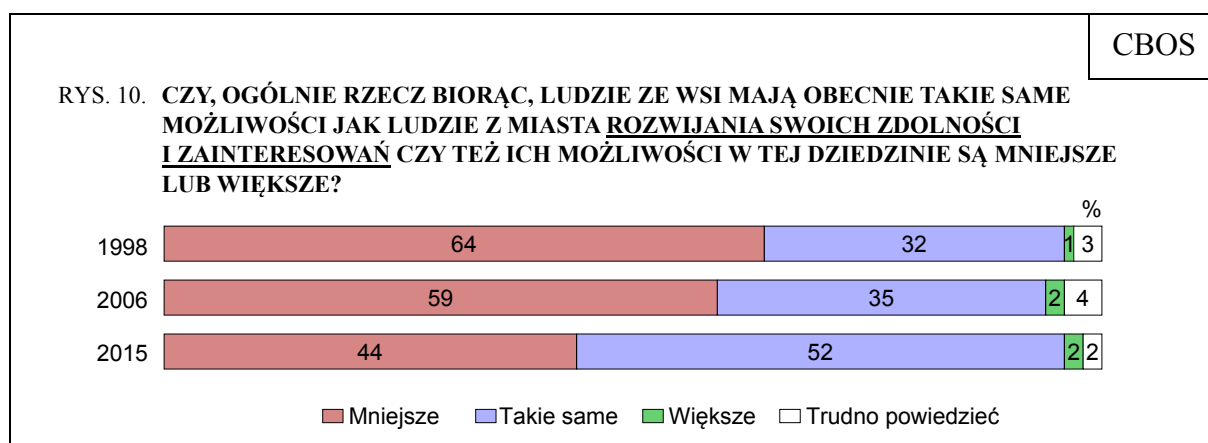
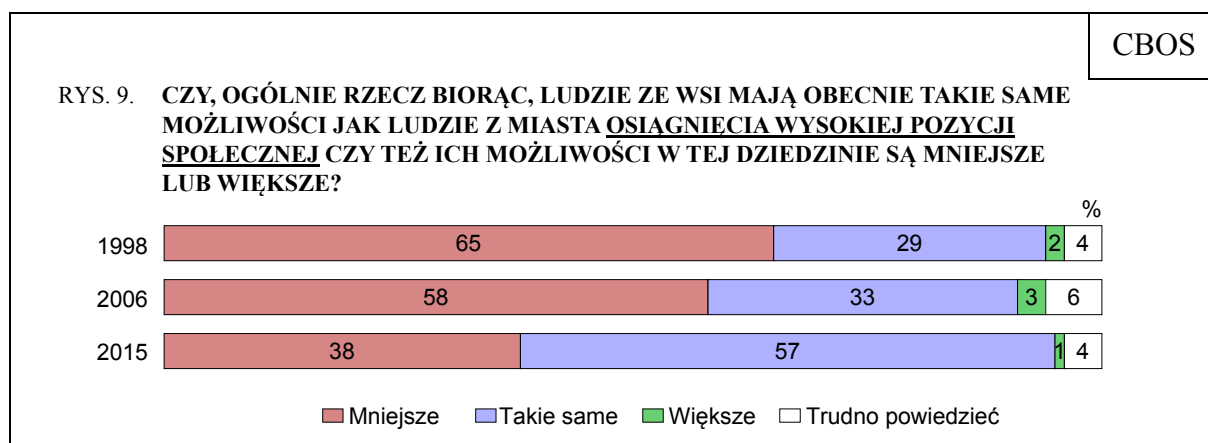
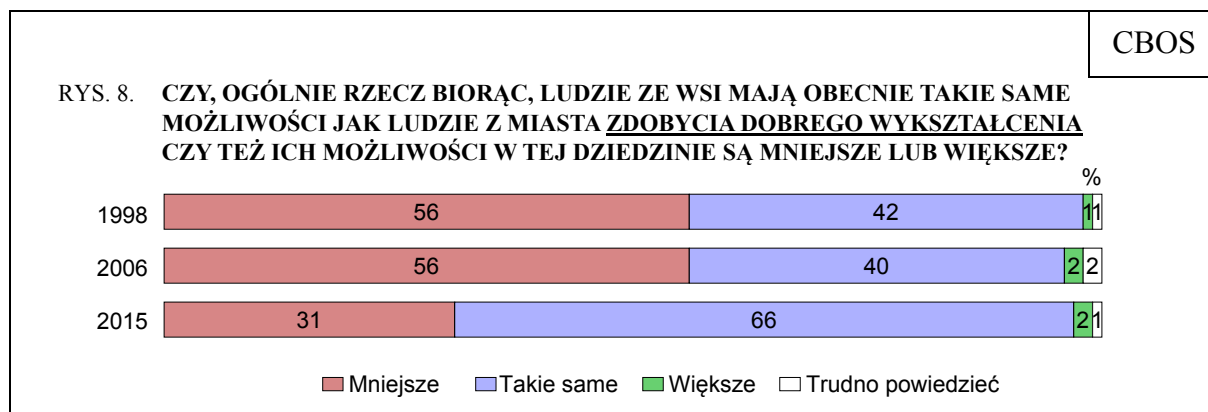
W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Należy jednak podkreślić, że w ostatnich latach znacznie zmniejszył się odsetek ankietowanych podkreślających różnice w poziomie życia na wsi i w mieście. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych przeważało przekonanie, że ludzie na wsi mają mniejsze szanse osiągnięcia godziwego poziomu życia niż ludzie w mieście. Jednak już w 2006 roku więcej osób było przekonanych, że są one takie same. Obecnie opinie o równych szansach mieszkańców miast i wsi w zakresie możliwości osiągnięcia satysfakcjonującego poziomu życia są jeszcze powszechniejsze (wyraża je ponad trzy piąte badanych – 61%, wzrost o 13 punktów procentowych od 2006 roku). Nadal jednak co trzeci ankietowany (33%) uważa, że na wsi są one mniejsze niż w mieście.

W przeszłości opinie o równości szans w zakresie pozostałych badanych przez nas aspektów były również bardziej pesymistyczne. Większość Polaków uważała, że mieszkańcy wsi mają mniejsze szanse zdobycia dobrego wykształcenia, osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej czy rozwijania swoich zainteresowań. Obecnie większość respondentów twierdzi,

że we wszystkich tych dziedzinach szanse mieszkańców wsi i miast są takie same (odpowiednio: 66%, 57% i 52%). We wszystkich tych przypadkach są to bardzo duże zmiany w porównaniu z poprzednim pomiarem sprzed niemal dziesięciu lat.

Młodzi ludzie (poniżej 35 roku życia) bardziej pesymistycznie widzą szanse mieszkańców wsi w zakresie możliwości zdobycia dobrego wykształcenia i rozwijania swoich zainteresowań. Nie różnią się jednak istotnie od starszych respondentów w swoich opiniach na temat poziomu życia i pozycji społecznej mieszkańców wsi. Co ciekawe, opinii

o szansach edukacyjnych mieszkańców wsi i miast prawie nie różnicuje wykształcenie. Tylko badani legitymujący się wykształceniem zasadniczym zawodowym częściej są przekonani o równości szans edukacyjnych, bez względu na miejsce zamieszkania (zob. tabele aneksowe).

Poglądy na temat szans ludności wiejskiej poprawiły się nie tylko jako rezultat zmiany stereotypów funkcjonujących wśród ludności miejskiej, ale także jako efekt zmiany opinii ludzi mieszkających na wsi. Znamienne jest, że wśród mieszkających na wsi, czyli respondentów w większym stopniu opierających swoje opinie na bezpośrednich obserwacjach życia na wsi, najwcześniej poprawiły się opinie na temat możliwości osiągnięcia tam godziwego poziomu życia. Znaczącą poprawę oceny warunków materialnych odnotowaliśmy już w 2006 roku, a obecnie są one oceniane jeszcze lepiej.

Tabela 7

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta osiągnięcia godziwego poziomu życia czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?	Odpowiedzi mieszkańców wsi		
	1998	2006	2015
	w procentach		
Mniejsze	57	46	41
Takie same	36	44	56
Większe	1	3	1
Trudno powiedzieć	6	7	2

W zakresie szans na dobre wykształcenie, osiągnięcie wysokiej pozycji społecznej czy rozwijania swoich zainteresowań istotna zmiana nastąpiła dopiero w ostatnim okresie. W pierwszych latach po wejściu Polski do UE, które było bodźcem do głębokiej restrukturyzacji wsi, jej mieszkańcy w większości czuli się upośledzeni porównując swoje możliwości do szans otwierających się w tym zakresie przed mieszkańcami miast. Obecnie znacznie częściej uważają, że ich możliwości są takie same jak mieszkańców miast.

Tabela 8

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta zdobycia dobrego wykształcenia czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?	Odpowiedzi mieszkańców wsi		
	1998	2006	2015
	w procentach		
Mniejsze	56	55	29
Takie same	40	40	69
Większe	1	2	1
Trudno powiedzieć	3	3	1

Tabela 9

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?	Odpowiedzi mieszkańców wsi		
	1998	2006	2015
	w procentach		
Mniejsze	68	63	41
Takie same	25	28	54
Większe	2	3	1
Trudno powiedzieć	5	6	4

Tabela 10

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta rozwijania swoich zdolności i zainteresowań czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?	Odpowiedzi mieszkańców wsi		
	1998	2006	2015
	w procentach		
Mniejsze	68	62	49
Takie same	27	32	48
Większe	1	2	1
Trudno powiedzieć	4	4	2

Tereny wiejskie w różnym stopniu można utożsamiać z terenami rolniczymi, które stereotypowo stanowią kwintesencję wsi. Niemal połowa mieszkańców wsi mieszka w miejscowościach, których mieszkańcy w większości pracują w miastach. Zatem polskie wsie dla bardzo wielu osób są tylko miejscem zamieszkania, natomiast ich życie zawodowe związane jest z miastem. Życie na wsi nabiera wtedy nowego wymiaru. Taka sytuacja wpływa na sposób postrzegania wsi.

Zmieniają się stereotypy dotyczące poziomu życia na wsi i perspektyw dla jej mieszkańców. Jeszcze kilka lat temu większość Polaków uważała, że pod wieloma względami mieszkańcy wsi mają mniejsze możliwości rozwoju i osiągnięcia sukcesu niż mieszkańcy miast. Obecnie przeważa opinia, że miejsce zamieszkania nie ma w tym względzie znaczenia. Życie na wsi jest postrzegane w coraz jaśniejszych barwach. Nie prowadzi to jednak do stworzenia sielankowego obrazu wsi. Nadal wiele osób, zarówno wśród mieszkańców miast, jak i wsi, uważa, że na obszarach wiejskich perspektywy dla ich mieszkańców są mniejsze. Warto jednak przypomnieć, że mieszkańcy wsi są równie często jak mieszkańcy większych miast – tj. w zdecydowanej większości – zadowoleni ze swojego miejsca zamieszkania⁶.

Opracowała
Katarzyna KOWALCZUK

⁶ Zob. komunikat CBOS „Zadowolenie z życia”, styczeń 2015 (oprac. K. Kowalczyk).

Tabela 1

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta zdobycia dobrego wykształcenia czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?				Liczba osób
		Mniejsze	Takie same	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		31	66	2	1	1005
Płeć	Mężczyźni	32	64	2	1	485
	Kobiety	29	67	2	2	520
Wiek	18–24 lata	38	59	2	1	113
	25–34	35	60	4	0	200
	35–44	29	70		1	177
	45–54	28	67	4	1	156
	55–64	25	71	2	2	177
	65 lat i więcej	31	64	2	3	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	29	69	1	1	399
	Miasto do 19 999	31	66	1	1	150
	20 000 – 99 999	22	72	4	2	190
	100 000 – 499 999	40	56	4	1	162
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	40	54	5	1	104
	Podstawowe / gimnazjalne	33	61	3	3	208
	Zasadnicze zawodowe	25	72	2	1	246
	Średnie	31	66	2	1	310
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	36	62	2	1	242
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	39	59	2		98
	Średni personel, technicy	46	51	2		35
	Pracownicy adm.-biurowi	25	69	5	1	74
	Pracownicy usług	32	68			68
	Robotnicy wykwalifikowani	29	68	3		116
	Robotnicy niewykwalifik.	20	76	5		43
	Rolnicy	35	63		2	37
	Pracujący na własny rach.	27	73			42
	Bezrobotni	28	66	4	1	92
	Emeryci	31	64	2	3	216
	Renciści	20	71	2	6	59
	Uczniowie i studenci	36	64			70
	Gospodynie domowe i inni	35	61	1	3	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	63	3		126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	69	5		95
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	65	1	0	259
	prywatnym gosp. rolnym	30	68		2	36
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	29	68	1	2	122
	501–750	31	67	1	1	99
	751–1000	28	70	2		135
	1001–1500	34	63	2	0	186
	Powyżej 1500 zł	34	62	3	1	221
Ocena własnych war. mater.	Złe	36	61	2	0	105
	Średnie	26	70	2	2	439
	Dobre	34	62	2	1	461
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	58	2	1	44
	Raz w tygodniu	30	67	3	1	465
	1–2 razy w miesiącu	27	72	1		154
	Kilka razy w roku	34	61	3	2	218
	W ogóle nie uczestniczy	32	65	1	2	118
Poglądy polityczne	Lewica	37	61	2		148
	Centrum	26	70	2	1	312
	Prawica	34	64	1	1	300
	Trudno powiedzieć	30	64	3	2	244

Tabela 2

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta osiągnięcia godziwego poziomu życia czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?				Liczba osób
		Mniejsze	Takie same	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		33	61	4	2	1005
Płeć	Mężczyźni	34	60	4	2	485
	Kobiety	31	63	4	3	520
Wiek	18–24 lata	33	63	5		113
	25–34	31	63	5	2	200
	35–44	31	66	2	1	177
	45–54	30	65	3	2	156
	55–64	33	60	5	3	177
	65 lat i więcej	38	53	3	5	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	41	56	1	2	399
	Miasto do 19 999	26	66	5	3	150
	20 000 – 99 999	28	66	5	2	190
	100 000 – 499 999	28	64	5	4	162
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	29	61	9	1	104
	Podstawowe / gimnazjalne	37	56	3	4	208
	Zasadnicze zawodowe	31	63	4	2	246
	Średnie	32	61	5	1	310
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	31	64	3	1	242
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	69	1		98
	Średni personel, technicy	33	59	8		35
	Pracownicy adm.-biurowi	24	68	6	1	74
	Pracownicy usług	31	62	6	1	68
	Robotnicy wykwalifikowani	31	64	4		116
	Robotnicy niewykwalifik.	36	64			43
	Rolnicy	50	50			37
	Pracujący na własny rach.	24	68	4	4	42
	Bezrobotni	31	60	7	2	92
	Emeryci	39	53	3	5	216
	Renciści	24	68		8	59
	Uczniowie i studenci	30	64	6		70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	40	57	1	2	55
	inst. państw., publicznej	27	67	6		126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	68	5	1	95
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	64	3	1	259
Dochody na jedną osobę	prywatnym gosp. rolnym	46	54			36
	Do 500 zł	35	58	5	2	122
	501–750	29	67	2	2	99
	751–1000	28	66	4	2	135
	1001–1500	41	56	2	2	186
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł	32	62	4	2	221
	Złe	38	50	6	6	105
	Średnie	34	60	4	2	439
Udział w prakt. religijnych	Dobre	30	65	3	1	461
	Kilka razy w tygodniu	38	55	4	3	44
	Raz w tygodniu	33	62	4	1	465
	1–2 razy w miesiącu	27	68	3	2	154
	Kilka razy w roku	34	57	5	3	218
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	34	60	3	3	118
	Lewica	35	61	3	1	148
	Centrum	30	64	4	1	312
	Prawica	34	59	5	2	300
	Trudno powiedzieć	34	60	3	4	244

Tabela 3

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta rozwijania swoich zdolności i zainteresowań czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?				Liczba osób	
		Mniejsze	Takie same	Większe	Trudno powiedzieć		
		%	%	%	%		
Ogółem		44	52	2	2	1005	
Płeć	Mężczyźni	42	55	2	1	485	
	Kobiety	45	49	2	3	520	
Wiek	18–24 lata	48	51	1		113	
	25–34	50	47	2	1	200	
	35–44	42	55	1	1	177	
	45–54	38	58	1	2	156	
	55–64	44	51	3	2	177	
	65 lat i więcej	39	52	3	6	182	
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	48	1	3	399	
	Miasto do 19 999	37	59	3	1	150	
	20 000 – 99 999	36	60	3	2	190	
	100 000 – 499 999	42	52	3	3	162	
Wykształcenie	500 000 i więcej mieszk.	50	47	2	1	104	
	Podstawowe / gimnazjalne	43	51	2	5	208	
	Zasadnicze zawodowe	33	62	3	2	246	
	Średnie	46	51	2	1	310	
Grupa społeczna i zawodowa	Wyższe	52	45	2	2	242	
	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	57	40	1	2	98	
	Średni personel, technicy	53	47			35	
	Pracownicy adm.-biurowi	42	56	3		74	
	Pracownicy usług	40	59	1		68	
	Robotnicy wykwalifikowani	42	55	3		116	
	Robotnicy niewykwalifik.	36	61		3	43	
	Rolnicy	52	42	5	2	37	
	Pracujący na własny rach.	50	46	4		42	
	Bezrobotni	40	57	3		92	
Pracuje w:	Emeryci	40	52	2	6	216	
	Renciści	31	59	4	6	59	
	Uczniowie i studenci	44	56			70	
	Gospodynie domowe i inni	49	47		4	55	
	inst. państw., publicznej	47	50	3		126	
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	41	56	1	2	95	
	sekt. pryw. poza rolnict.	48	50	1	1	259	
	prywatnym gosp. rolnym	50	41	7	2	36	
	Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	41	56	2	2	122
		501–750	40	56	1	3	99
751–1000		39	57	1	4	135	
1001–1500		47	49	3	1	186	
Powyżej 1500 zł		49	47	3	2	221	
Ocena własnych war. mater.	Złe	43	51	3	3	105	
	Średnie	41	53	2	3	439	
	Dobre	46	51	2	1	461	
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	42	2	5	44	
	Raz w tygodniu	44	53	2	1	465	
	1–2 razy w miesiącu	43	56		1	154	
	Kilka razy w roku	44	52	3	2	218	
	W ogóle nie uczestniczy	41	50	3	6	118	
Poglądy polityczne	Lewica	43	54	2	1	148	
	Centrum	46	50	2	2	312	
	Prawica	42	55	2	1	300	
	Trudno powiedzieć	43	50	2	6	244	

Tabela 4

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, ludzie ze wsi mają obecnie takie same możliwości jak ludzie z miasta osiągnięcia wysokiej pozycji społecznej czy też ich możliwości w tej dziedzinie są mniejsze lub większe?				Liczba osób
		Mniejsze	Takie same	Większe	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		38	57	1	3	1005
Płeć	Mężczyźni	38	58	1	2	485
	Kobiety	38	56	1	4	520
Wiek	18–24 lata	41	55	2	2	113
	25–34	39	57	2	2	200
	35–44	35	63	1	1	177
	45–54	36	60	1	3	156
	55–64	39	57	1	3	177
	65 lat i więcej	40	51	1	8	182
Miejsce zamieszkania	Wieś	41	54	1	4	399
	Miasto do 19 999	33	63	1	2	150
	20 000 – 99 999	28	66	2	4	190
	100 000 – 499 999	43	54	1	3	162
	500 000 i więcej mieszk.	45	50	4	1	104
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	40	53		7	208
	Zasadnicze zawodowe	33	62	1	3	246
	Średnie	37	60	2	1	310
	Wyższe	43	52	2	3	242
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	38	56	4	1	98
	Średni personel, technicy	44	54	2		35
	Pracownicy adm.-biurowi	39	57	4		74
	Pracownicy usług	39	57	1	3	68
	Robotnicy wykwalifikowani	35	63	1		116
	Robotnicy niewykwalifik.	36	59		6	43
	Rolnicy	44	56			37
	Pracujący na własny rach.	31	58		10	42
	Bezrobotni	34	64		2	92
	Emeryci	40	52	2	6	216
	Renciści	34	58		8	59
	Uczniowie i studenci	40	57	1	2	70
	Gospodynie domowe i inni	42	53		4	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	38	56	4	2	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	35	62	2	1	95
	sekt. pryw. poza rolnict.	38	58	2	3	259
	prywatnym gosp. rolnym	40	60			36
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	39	55	1	6	122
	501–750	37	60		3	99
	751–1000	32	65	1	2	135
	1001–1500	44	50	3	3	186
	Powyżej 1500 zł	43	53	2	2	221
Ocena własnych war. mater.	Złe	45	49		5	105
	Średnie	37	58	1	4	439
	Dobre	38	58	2	2	461
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	27	66	4	3	44
	Raz w tygodniu	39	58	1	3	465
	1–2 razy w miesiącu	37	60	1	2	154
	Kilka razy w roku	38	57	2	4	218
	W ogóle nie uczestniczy	42	51	3	4	118
Poglądy polityczne	Lewica	38	57	4	1	148
	Centrum	35	62	1	2	312
	Prawica	42	55	1	2	300
	Trudno powiedzieć	37	54	1	8	244